

Sygn. akt I ACa 932/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier
Sędziowie :	SA Elżbieta Karpeta SO del. Mirella Szpyrka (spr.)
Protokolant :	Magdalena Bezak

po rozpoznaniu w dniu 16 lutego 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. K. i A. K. (1)

przeciwko A. K. (2)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 9 lutego 2016 r., sygn. akt II C 587/13

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanego tytułem kosztów postępowania apelacyjnego na rzecz każdego z powodów po 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych.

SSO del. Mirella Szpyrka	SSA Roman Sugier	SSA Elżbieta Karpeta
--------------------------	------------------	----------------------

Sygn.akt I ACa 932/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy zasądził od A. K. (2) na rzecz każdego z powodów : M. K. i A. K. (1) kwoty po 120 000 zł z ustawowymi odsetkami od 28 września 2013r. oddalając wniosek pozwanego rozłożenie zasądzonej należności na raty. W pozostałym zakresie powództwo oddalił i orzekł o kosztach procesu.

Rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na ustaleniu nabycia przez pozwanego spadku po Z. Z. (1) zmarłym 11 listopada 2009r. w O. , ostatnio stale zamieszkałym w J., na podstawie testamentu notarialnego z 18 maja 2009r. W testamencie spadkodawca wydziedziczył jedyne spadkobiercę ustawowego - córkę B. K. oraz jej synów A. K. (1) i M. K. z powodu uporczywego niedopełniania względem niego obowiązków rodzinnych, postępowania w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, niezainteresowania stanem zdrowia spadkodawcy, przy czym taki stan rzecz miał trwać od około 5 lat wstecz od daty sporządzenia testamentu i od około 5 lat spadkodawca nie widział córki ani wnuków, córka i wnukowie zachowywali się w sposób niewdzięczny, ustały między nimi więzi jakie powinny łączyć ojca z córką oraz dziadka z wnukami, nie mógł liczyć na córkę i wnuków w razie potrzeby, utracił do nich zaufanie i nie może wybaczyć im takiego postępowania. Sąd Okręgowy ustalił nadto, iż w dacie sporządzania testamentu A. K. (1) był miał 16 lat i nie miał możliwości samodzielnego dojazdu z M. pod W. do miejsca zamieszkania spadkodawcy w J.. Natomiast M. K. cierpiał na autyzm , zdiagnozowany u niego od dzieciństwa i skutkujący uznaniem powoda za całkowicie niezdolnego do pracy i jego całkowitym ubezwłasnowolnieniem. Relacje spadkodawcy z wnukami Sąd Okręgowy określił jako poprawne do 2004r. tj. do momentu orzeczenia rozwodu między Z. Z. (1) a M. Z.. Spadkodawca nigdy nie był wylewny w stosunku do wnuków, nie okazywał im uczuć, był osobą zamkniętą w sobie. Do spotkań dziadka z wnukami dochodziło gdy powodowie przyjeżdżali do swojej babki. W przypadku A. K. (1) miało to miejsce do II –III klasy szkoły podstawowej, w przypadku M. K. – dłużej. Spotkania odbywały się gdy Z. Z. (1) przychodził do garażu, znajdującego się na posesji babki powodów, zostawić samochód. Średnio przypadało około czterech takich spotkań na jeden pobyt powodów w J.. Spadkodawca nie zabierał wnuków na wycieczki, nie zapraszał ich do swojego mieszkania w J. , nie kupował prezentów (jedynie słodycze) , nie spędzał z nimi wolnego czasu, jedynie kilka razy zabrał ich samochodem do Ż., gdzie miał dom. Do momentu rozwodu Z. Z. (1) zapraszany był na wszystkie uroczystości rodzinne związane z wnukami i w nich uczestniczył. Nie był zainteresowany częstszymi i ściślejszymi kontaktami z wnukami. Nie dzwonił do nich, a powodowie nie dzwoniли do dziadka. Źródłem konfliktu między matką powodów a spadkodawcą był przebieg sprawy rozwodowej między spadkodawcą a M. Z.. Z. Z. (1) miał pretensje do córki o składanie zeznań za jego niekorzyść. Pretensje do córki spadkodawca przeniósł na wnuki. Po zakończeniu sprawy rozwodowej przestał utrzymywać kontakty z córką i wnukami. A. K. (1) nie miał numeru telefonu do dziadka, nie znał jego adresu. W 2007r. podjął próbę nawiązania kontaktu z dziadkiem (chciał go odwiedzić przejazdem) jednakże Z. Z. (1) nie wyraził zgody na spotkanie argumentując, że na drugi dzień wyjeżdża do sanatorium. Podczas rozmowy spadkodawca nie rozpoznał wnuka po głosie i pytał ile powód ma lat. Podczas spotkań rodzinnych , na które Z. Z. (1) był zapraszany do momentu rozwodu, nigdy nie wspominał o wnukach. Ostatni raz widział wnuki na uroczystości rodzinnej z okazji pierwszej komunii A. K. (1). Rodzice powodów nie zabraniali synom kontaktów z dziadkiem. W ostatnim okresie przed śmiercią spadkodawca zamieszkał u rodziny pozwanego i zakazał informowania kogokolwiek z rodziny B. Z. o stanie swojego zdrowia.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie testamentu, postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po Z. Z. (1), postanowienia o ustanowieniu opieki prawnej nad M. K., orzeczenia o stopniu niepełnosprawności M. K., orzeczenia o

Sygn.akt I ACa 932/16

całkowitej niezdolności do pracy M. K., aktu urodzenia A. K. (1), protokołu i postanowienia komornika o spisie inwentarza, opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. N. , opinii biegłego lekarza psychologa E. B. i psychiatry M. G., zeznań świadków M. Z., W. K., A. J. i A. K. (3) oraz zeznań stron.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał zasadność zgłoszonych żądań w świetle art.991 § 1 kc . Wydziedziczenie przez spadkodawcę powodów w testamencie uznał za nieskuteczne (art.1008 pkt.3 kc). Zerwanie kontaktów nastąpiło bowiem z inicjatywy spadkodawcy, który niezależnie od tego, nie dostrzegając potrzeby częstszych i ściślejszych kontaktów z wnukami. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, iż nie można przyjąć wniosku

o odpowiedzialności powodów za powstały stan rzeczy. Powodowie - A. K. (1) z powodu małoletniości, a M. K. z uwagi na zaburzenia psychiczne - nie mieli możliwości samodzielnego podejmowania decyzji i kierowania swoim postępowaniem; nigdy nie odbywali samodzielnie wyjazdów na tak dużą odległość jaka dzieliła ich miejsce zamieszkania z miejscem zamieszkania dziadka. Przyjmując, iż długotrwale niedopełnianie względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych musi być spowodowane okolicznościami, które leżą po stronie spadkobiercy, a zaniechanie widywania się spowodowane wzajemnymi zarzutami, nawet jeżeli trwało kilka lat, nie może być samo przez się poczytane za uporczywe niedopełnianie obowiązków rodzinnych względem spadkodawcy Sąd Okręgowy uznał, iż zachowaniu powodów nie można przypisać cechy uporczywości i ciągłości w niedopełnienia obowiązków rodzinnych względem spadkodawcy. Realizowali ono bowiem kontakty z dziadkiem na tyle na ile pozwalały im okoliczności wynikające z zerwania kontaktów spadkodawcy z babką i matką powodów. Nie mogli przy tym posiadać wiedzy o aktualnym stanie zdrowia Z. Z. (1) skoro wolą spadkodawcy było nieudzielanie w tym zakresie informacji rodzinie. Powyższe skutkowało uznaniem przez Sąd Okręgowy, iż Z. Z. (1) nie mógł wydziedziczyć powodów z powodu ich wieku i stanu zdrowia, a po stronie powodów nie miało miejsca zachowanie określone w art.1008 kc, które uzasadniałoby ich wydziedziczenie.

Należy powodom zachówek w wysokości 2/3 wartości udziału spadkowego Sąd Okręgowy ustalił przyjmując, iż wartość czynna spadku wynosiła 510 239 zł. Przy obliczaniu tej wartości nie uwzględnił jako długu spadkowego kwoty podatku od spadku i darowizn, poniesionych kosztów pogrzebu, uiszczonego podatku od nieruchomości w Ż., opłat za mieszkanie w J. i ubezpieczenia OC samochodu osobowego, poniesionych przez pozwanego po dacie otwarcia spadku. Przyjmując, iż wartość udziału każdego z powodów w spadku stanowiłaby kwotę 255 112 zł, natomiast jej 2/3 to kwota 170 079,66 zł, Sąd Okręgowy uznał dochodzone pozwem żądania zapłaty kwot po 120 000 zł za uzasadnione. O odsetkach orzekł na zasadzie art.481 kc ustalając ich datę początkową na dzień upływu 14 dni od doręczenia pozwanemu odpisu pozwu. Zgłoszony przez pozwanego wniosek o rozłożenie zasądzonych kwot na raty oddalił na zasadzie art.320 kpc biorąc pod uwagę sytuację majątkową pozwanego wyznaczoną posiadanymi przez pozwanego środkami pieniężnymi o wartości 100 000 zł, nabytymi w drodze spadkobrania po Z. Z. (1) oraz kwotą 250 000 zł, uzyskaną przez pozwanego ze sprzedaży nieruchomości nabytej w drodze spadkobrania po zmarłej matce.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na zasadzie art.98 i 99 kpc oraz 113 ust.1 ustawy z 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Wyrok w części uwzględniającej powództwo, oddalającej wniosek o rozłożenie zasądzonych świadczeń na raty i orzekającej o kosztach procesu zaskarżył pozwany.

Zarzucił naruszenie prawa procesowego, a to : art.200 kpc w zw. z art.39 kpc - poprzez uznanie, że w przedmiotowej sprawie sądem właściwym miejscowo do jej rozpoznania jest Sąd Okręgowy w Katowicach Wydział II Cywilny podczas gdy ostatecznie miejsce zamieszkania spadkodawcy Z. Z. (1) (O.) znajdowało się w obszarze należącym do właściwości Sądu

Sygn.akt I ACa 932/16

Okręgowego w K. , a w sprawie o zapłatę zachowku zastosowanie znajdują przepisy o właściwości wyłącznej, art.168 kpc w zw. z art.207 § 3 kpc - poprzez oddalenie wniosku o przywrócenie terminu do złożenia zastrzeżeń do opinii biegłego sądowego z 23 listopada 2015r. podczas gdy jak wynika z okoliczności omawianej sprawy pełnomocnik pozwanego wraz z doręczeniem opinii uzupełniającej biegłego sądowego J. N. nie otrzymał zobowiązania Sądu I instancji do wniesienia zarzutów do przedmiotowej opinii, a co za tym idzie o nałożeniu takiego zobowiązania strona pozwana dowiedziała się dopiero na rozprawie w dniu 17 listopada 2015r., w związku z czym należało uznać, iż wniosek o przywrócenie terminu do złożenia zastrzeżeń do opinii biegłego złożony został w przepisany siedmiodniowy termin od momentu ustania przyczyny uchybienia, art.207 § 6 kpc poprzez dopuszczenie przez Sąd I instancji dowodu z przesłuchania świadków M. Z. i W. K. podczas gdy dowody te nie zostały zgłoszone w pozwie, a dopiero po upływie niemal 6 miesięcy od momentu zainicjowania niniejszego postępowania, w związku z czym w oparciu o wskazany powyżej przepis dowody te winny zostać pominięte jako spóźnione albowiem strona przeciwna nie

uprawdopodobniła przyczyn zgłoszenia przedmiotowych dowodów w terminie późniejszym, a co więcej nawet nie starała się uprawdopodobnić przedmiotowej okoliczności, art.232 zd. 2 kpc - poprzez dopuszczenie i przeprowadzenie z urzędu dowodu z opinii sądowno-psychologiczno-psychiatrycznej na okoliczność ustalenia czy powód M. K. w chwili otwarcia spadku jak też w okresie 5 ostatnich lat przed tą datą był osobą, która ze względu na stan psychiczny nie była w stanie świadomie podejmować decyzji i kierować swoim postępowaniem, podczas gdy brak było stosownego wniosku powoda, który to nota bene reprezentowany jest przez profesjonalnego pełnomocnika, art.227 kpc w zw. z art.233 kpc - poprzez dokonanie przez Sąd I instancji dowolnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, co skutkowało poczynieniem błędnych i niepełnych ustaleń faktycznych oraz art.320 kpc - poprzez jego niezastosowanie i oddalenie wniosku pozwanego o rozłożenie zasądzonej należności na raty podczas gdy z okoliczności omawianej sprawy wynika, iż ze względu na ciężką sytuację materialną oraz niezwykle wysoką kwotę jaka została od niego zasądzona na rzecz powodów, A. K. (2) nie jest w stanie jednorazowo uiścić swoim oponentom należności z tytułu zachowku. Nadto skarżący podniósł zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego, a to : art.5 kc - poprzez jego niezastosowanie i nieuznanie żądania powodów za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego oraz stanowiące nadużycie prawa podczas gdy jak wynika z zebranego w sprawie materiału dowodowego w ostatnich latach życia spadkodawcy powodowie nie utrzymywali ze swym dziadkiem dosłownie żadnych relacji rodzinnych, nie interesowali się nim, nie opiekowali w chorobie ani też nie sprawili Z. Z. (1) pogrzebu, a obowiązki te w ostatnich latach spełniał wyłącznie pozwany i jego rodzina, art.481 kc w zw. z art.455 kc - poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów odsetek ustawowych począwszy od dnia doręczenia odpisu pozwu podczas gdy kwota zachowku zostaje ustalona dopiero w momencie wyrokowania, a zatem dopiero od tego dnia powinno się ustalać kwotę odsetek, art.991 kc poprzez jego błędne zastosowanie i przyjęcie jakoby powodowi M. K. przysługiwało z tytułu zachowku 2/3 wartości udziału spadkowego podczas gdy strona przeciwna nie wykazała w toku niniejszego postępowania jakoby był on trwale niezdolny do pracy oraz art.1008 pkt.3 kc – poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że zachowanie powodów względem spadkodawcy nie stanowiło uporczywego niedopełniania obowiązków rodzinnych, uzasadniającego wydziedziczenie A. K. (1) i M. K..

Powołując się na powyższe zarzuty pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Krakowie jako rzeczowo i miejscowo właściwemu do rozpoznania sprawy ewentualnie zmianę zaskarżonego orzeczenia przez oddalenie powództwa w całości lub uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o jej oddalenie podzielając stanowisko Sądu Okręgowego wyrażone w pisemnych motywach rozstrzygnięcia.

Sygn.akt I ACa 932/16

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja pozwanego nie jest zasadna.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy bezskuteczność podniesionego przez skarżącego zarzutu naruszenia art.200 kpc w zw. z art.39 kpc z uwagi na brak jego wpływu na ocenę zaskarżonego wyroku.

Oczekiwanego skutku nie mogły także odnieść dalsze zarzuty naruszenia prawa procesowego zmierzające do zakwestionowania ustaleń faktycznych przyjętych przez Sąd Okręgowy za podstawę rozstrzygnięcia.

Oddalając wniosek pozwanego o przywrócenie terminu do złożenia zastrzeżeń do opinii biegłego sądowego z 23 listopada 2015r. nie naruszył Sąd Okręgowy art.168 kpc w zw. z art.207 § 3 kpc. Z akt sprawy wynika, iż odpis opinii biegłego został doręczony pełnomocnikowi pozwanego wraz ze zobowiązaniem do ustosunkowania się do jej treści w terminie 14 dni pod rygorem uznania, że strona nie zgłasza zastrzeżeń. Zarzut niedoręczenia zobowiązania nie tylko został zgłoszony po upływie 5 miesięcy od doręczenia odpisu opinii, ale w żaden sposób nie został wykazany. Warunkiem zasadności wniosku o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej jest uprawdopodobnienie przez stronę, że mimo zachowania staranności, nie mogła tego uczynić w terminie z przyczyny od

niej niezależnej. Nie było żadnych przeszkód procesowych by pełnomocnik pozwanego ustosunkował się do doręczonej opinii nawet przy braku zobowiązania Sądu. Strona może bowiem na każdym etapie postępowania złożyć pismo obejmujące wnioski dowodowe zaś to czy wnioski te będą przez Sąd uwzględnione zależy od wystąpienia przesłanek, o których mowa w art. 207 § 6 kpc.

Dokonując ustaleń faktycznych nie naruszył także Sąd Okręgowy art.207 § 6 kpc w zarzucanym przez pozwanego zakresie. Dowody zgłaszane dopiero w toku postępowania, ale stanowiące rozwinięcie i sprecyzowanie twierdzeń powodów przedstawionych w pozwie i będące adekwatną reakcją na sposób obrony pozwanego nie mogą być uznane za spóźnione w rozumieniu art. 207 § 6 kpc. Wniosek powodów o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków M. Z. i W. K. stanowił odpowiedź na zarzuty pozwanego kwestionujące stan zdrowia M. K. wynikający ze złożonych przez powodów dokumentów w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w Wołominie o ustanowieniu opieki prawnej nad całkowicie ubezwłasnowolnionym M. K. i orzeczenia o jego niepełnosprawności. Podzielić należy w tej mierze stanowisko powodów zawarte w odpowiedzi na apelację, iż dopiero w sytuacji , w której strona przeciwna w tzw. prosty sposób zaneguje twierdzenia powoda aktualizuje się po jego stronie ciężar udowodnienia swoich twierdzeń pod rygorem oddalenia powództwa. Zgodnie bowiem z art.230 kpc do czasu gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej , Sąd mając na uwadze wyniki całej rozprawy , może uznać fakty te za przyznane.

Nie doszło także do naruszenia przez Sąd Okręgowy art.232 zd.2 kpc z uwagi na dopuszczenie i przeprowadzenie z urzędu dowodu z opinii sądowo-psychologiczno-psychiatrycznej na okoliczność ustalenia czy powód M. K. w chwili otwarcia spadku , jak też w okresie 5 ostatnich lat przed tą datą był osobą , która ze względu na stan psychiczny nie była w stanie świadomie podejmować decyzji i kierować swoim postępowaniem. Zgodnie z art. 232 zd. 2 kpc sąd orzekający może dopuścić dowód niewskazany przez stronę według swojego swobodnego uznania. Możliwość taka istnieje niezależnie od tego, czy strona działa osobiście, czy przy pomocy profesjonalnego pełnomocnika procesowego. Stanowisko takie jest tym bardziej uzasadnione w odniesieniu do dowodu z opinii

Sygn.akt I ACa 932/16

biegłego, ponieważ taki dowód sąd orzekający może, a niekiedy wręcz powinien dopuścić z urzędu, w każdym wypadku, w którym dokonanie istotnych ustaleń faktycznych wymaga posiadania wiadomości specjalnych, bez których niemożliwa jest ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego. Ocena stopnia zaawansowania schorzeń występujących u M. K. i ich wpływu na zdolność podejmowania decyzji i kierowania swoim postępowaniem należała do biegłych sądowych lekarzy, posiadających wiadomości specjalne z zakresu medycyny, a nie do osób, które takich wiadomości specjalnych nie posiadają. Zatem dowód z opinii biegłego nie mógł być zastąpiony inną czynnością dowodową, np. przesłuchaniem świadka.

Wbrew zarzutom pozwanego dokonując oceny zebranego materiału dowodowego nie naruszył Okręgowy granic określonych art.233 kpc. Dla tak sformułowanego zarzutu pozwany przytoczył uzasadnienie , które w istocie stanowi prezentację własnej wersji stanu faktycznego, odmiennej od przyjętej przez Sąd Okręgowy. Tymczasem dla jego skutecznego podniesienia zarzutu naruszenia art.233 kpc niezbędne jest wskazanie przyczyn, które dyskwalifikują postępowanie Sądu w zakresie ustaleń. Tylko bowiem w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie Sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, przeprowadzona przez Sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona. Apelujący winien więc wskazać, jakie kryteria oceny zostały naruszone przez Sąd Okręgowy przy analizie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im taką moc przyznając. Stąd też samo przytoczenie przez skarżącego zeznań świadka A. K. (3) nie może skutecznie uzasadniać zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy naruszenia art.233 kpc.

Podnosząc w apelacji zarzut naruszenia art.233 kpc pozwany skorelował go z naruszeniem art.227 kpc. Zarzut ten mógłby zostać uznany za skuteczny jedynie wówczas, gdyby zachodził związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem tego przepisu proceduralnego a treścią zaskarżonego orzeczenia. Tymczasem brak wiarygodnych

dowodów potwierdzających zachowania przypisywane powodom wyklucza przyjęcie przesłanek uzasadniających ich wydziedziczenie przez spadkodawcę.

Z tych względów zarzuty naruszenia przepisów postępowania okazały się nieuzasadnione, a stan faktyczny ustalony przez Sąd Okręgowy przyjęty został przez Sąd Apelacyjny za podstawę oceny podniesionych przez pozwanego w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Zgodnie z art.1008 pkt.3 kc spadkodawca może w testamencie pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku jeżeli uprawniony do zachowku uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych. Z prawidłowo ustalonych okoliczności rozpoznawanej sprawy wynika, iż zachowanie powodów w chwili śmierci spadkodawcy i w okresie 5 lat poprzedzających tę datę nie wypełniało przesłanki przewidzianej powołaną regulacją prawną. Skoro tak to nie nastąpiło naruszenie art. 1008 pkt.3 kc.

Wydając zaskarżone rozstrzygnięcie nie naruszył Sąd Okręgowy art.991 §1 kc. Kodeks cywilny nie zawiera definicji ustawowej pojęcia trwałej niezdolności do pracy użytego w art. 991 § 1 kc. W tej sytuacji jako w pełni uzasadnione uznać należy ustalenie treści tego pojęcia przy rozważeniu przepisów definiujących pojęcie podobne - całkowitej niezdolności do pracy. Analiza tych przepisów oraz wykładnia celowościowa art. 991 § 1 kc prowadzą do wniosku, że M. K. , który uznany został przez lekarza orzecznika ZUS za całkowicie niezdolnego do pracy od dzieciństwa, spełniał przesłankę trwałej niezdolności do pracy w rozumieniu art. 991 § 1 kc, uprawniającą do otrzymania zachowku w wysokości 2/3 udziału spadkowego.

Sygn.akt I ACa 932/16

Odnosząc się natomiast do podniesionego w apelacji zarzutu naruszenia art. 481 kc w zw. z art. 455 kc, który sprowadza się w istocie do kwestionowania początkowej daty należnych powodom odsetek ustawowych od zasądzzonego świadczenia należy podnieść, że w orzecznictwie istnieją zasadniczo dwie dominujące koncepcje określania początkowej daty biegu odsetek od uwzględnianych roszczeń o zachówek. Pierwsza z nich wskazuje, że roszczenie o zachówek jest roszczeniem bezterminowym i jego wymagalność należy ustalić w oparciu o regułę z art. 455 kc. Zatem dopóki dłużnik nie zostanie wezwany do spełnienia świadczenia, dopóty obowiązek zapłaty kwoty pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku nie aktualizuje się. Odsetki ustawowe za opóźnienie należą się dopiero od daty wezwania zobowiązanego do zapłaty zachowku (wyrok SA w Warszawie z 23 marca 2007 r., VI Ca 1285/06). Zwolennicy drugiej koncepcji podkreślają, że skoro ustalenie wartości spadku w celu określenia kwoty zachowku oraz obliczenie zachowku następuje według cen z chwili orzekania o zachowku, to odsetki od tak ustalonego świadczenia pieniężnego powinny być naliczane dopiero od daty wyrokowania w sprawie, skoro dopiero z tym momentem roszczenie o zapłatę tak ustalonej kwoty stało się wymagalne (powyższe stanowisko znajduje oparcie przede wszystkim w uchwale SN z 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSNC 1985/10/147 i w wyroku SN z 25 maja 2005 r., I CK 765/04). Nie ulega zatem wątpliwości, że rozważanie kwestii daty początkowej płatności odsetek od należnego zachowku powinno być każdorazowo uzależnione od okoliczności faktycznych istniejących w konkretnej sprawie. Sąd Apelacyjny - dzieląc stanowisko Sądu I instancji - opowiedział się w niniejszej sprawie za określeniem początkowej daty płatności odsetek od upływu 14 dniowego od daty doręczenia pozwanemu odpisu pozwu. Kwota zachowku ustalona została bowiem w rozpoznawanej sprawie przez Sąd Okręgowy z uwzględnieniem wartości spadku wynikającej ze sporządzonego przez komornika 10 października 2011r. spisu inwentarza. Wartość spadku jak również zamiar dochodzenia zachowku przez córkę spadkodawcy były znane pozwanemu już w czasie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po Z. Z. (2). Zatem przy zasądzeniu odsetek od dnia upływu 14 dniowego terminu od daty doręczenia pozwanemu odpisu pozwu nie doszło do zawyżenia wielkości roszczenia, czyli nadmiernego uprzywilejowania uprawnionego z pokrzywdzeniem spadkobiercy.

Wbrew zarzutom apelacji przy wyrokowaniu nie doszło także do naruszenia przepisu art. 5 kc.

W ocenie Sądu Apelacyjnego brak jest podstaw do uznania, że okoliczności w jakich doszło do nabycia przez powodów prawa do zachowku czynią ich żądanie sprzecznym z zasadami współżycia społecznego i stanowią nadużycie prawa. Powodowie byli wnukami spadkodawcy. Ich relacje z dziadkiem charakteryzowały się intensywnością właściwą

osobowości spadkodawcy. Poczynione w sprawie ustalenia faktyczne nie wykazały aby zachowanie małoletniego w dacie śmierci spadkodawcy A. K. (1) i dotkniętego autyzmem M. K. były sprzeczne w tym zakresie z zasadami współżycia, naruszały zasady lub wartości moralne powszechnie społecznie akceptowane. W powszechnym odczuciu społecznym to właśnie bliżsi krewni są bardziej uprawnieni do schedy spadkowej i realizacja uprawnień do zachowku stanowi właśnie realizację ochrony rodziny.

Nie podzielił także Sąd Apelacyjny zarzutu pozwanego co naruszenia przez Sąd Okręgowy art.320 kpc przez oddalenie wniosku pozwanego o rozłożenie zasądzonych należności na raty. Okolicznościom przyjętym w tym względzie przez Sąd Okręgowy za podstawę oddalenia wniosku, a to posiadania przez pozwanego nabytych w drodze spadkobrania po Z. Z. (1) środków pieniężnych o wartości 100 000 zł oraz dysponowania kwotą 250 000 zł, uzyskaną ze sprzedaży nieruchomości nabytej w drodze spadkobrania po zmarłej matce, skarżący przeciwstawił w apelacji ich zużycie na zapłatę podatku od spadku, kosztów postępowań sądowych związanych z nabyciem spadku po Z. Z. (1), prowadzonym w rozpoznawanej sprawie postępowaniem o zachówek czy uregulowaniem stanu prawnego granic działki nabytej w drodze spadku po spadkodawcy, a także koniecznością opłacania czynszu za mieszkanie należące do spadkodawcy. Podniesione przez pozwanego okoliczności pozostają bez wpływu na przedstawioną przez Sąd Okręgowy ocenę w sytuacji gdy po wydaniu zaskarżonego wyroku pozwany dokonał darowizny kwoty 200 000 zł na rzecz swojej córki.

Sygn.akt I ACa 932/16

Z tych względów na zasadzie art.385 kpc apelację pozwanego oddalono jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na zasadzie art.98 § 1 i 3 kpc w zw. z § 2 pkt.6 i § 10 pkt.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800).

SSO (del.) Mirella Szpyrka SSA Roman Sugier SSA Elżbieta Karpeta